

לא ירדתי כעת לסוף דעתו במה שכתב בסוף דבריו — כיצד נחייבו משום הנחת לבדו, והלא תוך ג' צריך הנחה על גבי משהו, והכא בזרק קיימינן. ונראה שדחוק לומר שהחפץ שעל הדף נידון כנה על גבי משהו, שהרי הדף עצמו אינו מונח.

דף ק

'שמן שצף על גבי יין...' — יש שכתב להוכיח מכמה מקומות שבזמן המשנה היה זה נוהג רגיל, להציף שמן על גבי יין; —

'על הטעם למנהג זה איני יכול אלא לשער השערה. כנראה לא רצו לפקק את הכד, ומנעו בשפיכת כמות קטנה של שמן על היין חדירת אויר שיכול לגרום לחימוץ היין. מצאתי בספר מסעות שכך נוהגים היום בשוקי היינות שבאיטליה... לאחר שכתבתי זאת מצאתי, שבספרות שאלות ותשובות של האחרונים מכירים היטב מנהג זה, וגם שאלו עליו שאלה של הלכה; [עייין שו"ת הלכות קטנות של רבי יעקב ב"ר שמואל חגיז ח"א י; שו"ת שבות יעקב ח"א ב]. (מתוך 'עיונים בדברי חז"ל ובלשונם' עמ' קי. ולפי זה יתכן לומר שהמניח על דבר שאין דרכו להניח שם — פטור, (כגון מה שכתבו התוס' באגוז הצף ע"ג מים), ודוקא שמן ויין שהיה כן הדרך. וצ"ב.)

— מסתבר שגם אם עקר מקצת מן השמן, לדעת רבי יוחנן בן נורי אין זו עקירה, ואין אומרים הלא עקר שמן מעל שמן והיינו הנחתו, לא כי, שזה שאמרו מים ע"ג מים היינו הנחתן פירושו שכל המים נידונים כחיידה אחת, כולם מונחים בכלי או בקרקע, אבל כאן השמן כולו אינו נח, שהרי הוא על היין. (כ"ג)

'מלאה פירות וזרק לתוכה — פטור... פירות מבטלי מחיצתא' — יש מפרשים שמדובר באופן שמבטל שם את הפירות, להיות מונחים בבור תמיד. (כן דעת רב האי גאון ורבנו חננאל). ויש סוברים אפילו אינו מבטלם, ולפי שהפירות ממלאים הבור ואין המחיצות ניכרות, שלא כבמים — לכך בטלו המחיצות. (כן היא דעת הרמב"ם והרמב"ן — עפ"י מגיד משנה שכת יד, כג. ע' רשב"א ועוד. בבאר המחלוקת, ובטעם הדבר שאינו פטור רק אם היו הפירות מאתמול — ע' באבי עזרי (קמא סוכה ד, ג).

'תניא נמי הכי, הזורק מן הים לאיסרטיא ומן האיסרטיא לים — פטור. רבי שמעון אומר: אם יש במקום שזרק עמוק (נשצ"ל: עומק. וכ"ה ברשב"א) עשרה ורחב ארבעה חייב' — מביאים ראיה מרבי שמעון, כי ההנחה היא שחכמים אינם חולקים עליו בדבר זה. (תוס' הרא"ש ועוד. וע"ע ברשב"א ובפני יהושע).

'זרק לתוך ד' אמות ונתגלגל חוץ לד' אמות פטור. חוץ לד' אמות ונתגלגל לתוך ד' אמות חייב' — התוס' ועוד ראשונים מפרשים, שאין מדובר כשנתכוין לזרוק במקום מסוים ונתגלגל למקום אחר אלא זרק לתומו ללא הקפדה על מקום מסוים, וטעם הפטור ברישא משום שנח [או שפסק כח הזורק. עתוס' ד"ה אחזתו] בתוך ארבע. (עפ"י רשב"א.

יש מי שכתב בדעת הרמב"ם (יג, כב), שאפילו באומר כל מקום שתמצא תנוח, וגם לא נח בתוך ד' — פטור, מפני שמכה זריקתו נפל תוך ד' אלא שמעצמו נתגלגל הלאה על ידי רוח או משום המדרון. (כן מובא בשם 'מרכבת המשנה'. וזה כעין שכתבו התוס' בדעת ר' חלקיה).

ומה שכתב 'מדרון' — צריך באור, הלא נראה פשוט שאדם שעוזב חפץ במקום מדרון והתגלגל ד' אמות חייב, וכמו שעוזב חפץ

באור ונה על גבי הקרקע — הפעולה מתיחסת לאדם שמשמש בכח המשיכה הקבוע בטבע, ואם כן גם אם נפסק כח הזריקה תוך ד' וההמשך נעשה על ידי השיפוע — הכל נמשך אחר פעולת הזריקה. ונראה לכאורה שאין חילוק אם נשתנה באמצע מסלול הזריקה על ידי השיפוע.

ואולם יש מפרשים שברישא נתכוין שינוח בתוך ד' ובסיפא חוץ לד'. (ע' במפרשי המשנה; פסקי הרי"ד; 'חדושי הרי"ן' בשם רבנו יהונתן; מגיד משנה יג, כב בשם הרב ברצלוני. וערש"ש).

(ע"ב) 'אביי אמר איצטריך... רב אשי אמר איצטריך...' — אביי ורב אשי מוסיפים על הצריכותא הראשונה ואינם חולקים עליה, וגם אינם חולקים זה על זה, אלא כפילות הדברים במשנה מרבה הכל, כי שקולים המה ויבואו כולם. (ריטב"א)

'אבל היכא דלא הואי ארבעה — מיפסעי פסעי ליה. ואודא רב אשי לטעמיה, דאמר רב אשי: האי מאן דזריק ונה אגודא דגמלא — מיחייב, שהרי הרבים בוקעין בו' — נראה לכאורה שסברת רב אשי היא, שאף על פי שהרבים פוסעים מעליו ואינם דורכים בו, בטל הוא לרשות הרבים משום בקיעת הרבים, ואפילו אם הכל נמנעים מלדרסו, [כגון חריץ עמוק] — שכן אמר רב אשי (לעיל ז. דלא כאביי ורבה וחייא בר רב), שאפילו צואה, אם אינה גבוהה ג', בטלה לרשות הרבים והמניח על גבה חייב.

'עושה מקום ארבעה וממלא' — על ידי מקום ארבעה גדור במחיצות אנו רואים את המחיצות התלויות כאילו הן יורדות עד המים. ויש אומרים שאין צריך מחיצות כלל, [וכן פסק השלחן ערוך (שנה, א)]. ואילו האליה-רבה הכריע כדעת המחמירים. ומכל מקום נראה שהמיקל אין למחות בידו. עפ"י באור הלכה שם]. ועושה נקב באותו משטח וממלא מהמים שבתוך שטח המחיצות, והרי זה נחשב כמוציא מרשות היחיד ולא מכרמלית. וקולא היא שהקילו חכמים בספינה, ואולם לא הקילו בזיו כלשהו כרב הונא. (עפ"י ראשונים.

נראה שיכול להשקיע את הכלי כמה שירצה, שהרי לרב חסדא ורבה בר"ה אין חילוק בין המים שמעל עשרה או מתחת, הכל נידון ככרמלית, הלכך הקלו חכמים בכל אופן. ואולם לרב הונא לא שמענו התר אלא כשממלא מהמים שמעל עשרה לקרקעית, (כמו שכתבו התוס'). ואם כן היה נראה לכאורה שאף על ידי עשיית מקום ארבעה אין התר לרב הונא להכניס הכלי למטה מעשרה, נמצא שרב הונא המיקל בהיכר זיו מחמיר במקום ארבעה.

אך נראה, היות ובאופנים שאין המים עמוקים עשרה, כגון בספינה קטנה, גם לרב הונא אין מועיל היכר זיו, והרי באופן זה נצרכנו להיתר עשיית מקום ארבעה גם לרב הונא, הגם שממלא מכרמלית גמורה, הלכך מועיל היתר זה גם במים עמוקים כשמשקיע הכלי למטה מעשרה. וצריך בירור).

'גמרינן דאין ספינה מהלכת בפחות מעשרה' — כלומר מתחתית הספינה עד קרקעית הים יש עשרה טפחים. אבל אין הכוונה משפת המים עד הקרקעית, שאם כן, כיצד ישקיע הדלי במים, והלא אין עשרה מהקרקע עד הדלי ונמצא דולה מכרמלית ממש — אלא מתחת הספינה יש עשרה, ומן הסתם אין הדלי שקוע למטה משולי הספינה (רשב"א; ריטב"א).

מדברי התוס' נראה שפרשו: אין הספינה מהלכת בפחות מעשרה ממקום הדלי ולמטה, כלומר הספינה מהלכת במקום שהמים עמוקים מעט יותר מעשרה).

'לרב חסדא ולרבה בר רב הונא דאמרי עושה מקום ארבעה וממלא, שופכין דידיה היכי שדי להו,

וכי תימא דשדי להו באותו מקום, מאיסי ליה? — אבל לרב הונא לא קשה, כי יש לומר שמשליך השופכים על ידי היכר זיו, ואין נמאס בכך המקום שממלא בו, אבל לרב חסדא ורבה בר רב הונא שצריך לעשות מקום ארבעה, הלא נמאס המקום. (עפ"י מהרש"א).

לכאורה היה נראה כוונת הגמרא למיאוס המים שבים במקום השפיכה כאשר הספינה עומדת, ואם כן לכאורה אין מובן מה הפרש בין זיו לעשיית מקום ארבעה לענין מאיסות המקום. ואולי מהרש"א הבין שהמאיסות היא בספינה למעלה, מקום שעומדים וממלאים, הלכך אין זה שייך אלא במקום ארבעה ולא בזיו.

אך נראה לפרש כוונתו, שבמקום ארבעה, כיון שהוא נצרך למלאות רק מהשטח המוגדר שבתוך המחיצות, כמו שכתבו הראשונים, אי אפשר לו לשפוך לאותו שטח מצומצם, אבל בזיו הלא יכול לשפוך לצדדים ואינו מוגבל לשטח מסוים. וכן נראה מדברי המשנה-ברורה (ב'שער הציון' שנה סק"ט) שכתב להוכיח מכאן שבהיכר זיו אין צריך נקב לשפוך דרכו אלא יכול לשפוך לצדדים.

עוד יש לתרץ קושית המהרש"א באופן אחר: בשלמא לרב הונא יכולים לעשות בקלות זיו נוסף בספינה שיהא מיועד לשפיכה, אבל לרב חסדא שואלים, וכי נצריך להתקין מקום ארבעה נוסף — זאת לא שמענו (ועריטב"א ופנ"י).

ובאופן אחר יש לומר, שלרב הונא פשוט לגמרא שכחו במקום פטור לא גזרו, ויכול לשפוך ללא זיו על דופן הספינה, אבל לדעת רב חסדא שפני הים הן כרמלית מקשה כיצד ישפוך. ומה שהקשה מהרש"א על זה שאם כן מה מוכיח מדברי רבי יהודה בבירייתא שכחו בכרמלית לא גזרו, והלא אפשר לפרש הברייתא כרב הונא, ולכך מטלטלים מתוכה לים ולא מן הים לתוכה, כי כחו במקום פטור מותר — נראה שאכן הברייתא מתפרשת שפיר לרב הונא, אך לא באו ר"ח ורבר"ה להוכיח אלא לפי שיטתם שפני המים נידונים ככרמלית, בהנחה זו על כרחך לפרש הברייתא שכחו בכרמלית לא גזרו, כי אם גזרו ולא התיירו אלא בהתקנת מקום ארבעה נוסף או בשפיכה דרך אותו מקום דוקא, מה חילוק בין מתוכה לים ומן הים לתוכה).

'כחו בכרמלית לא גזרו' — מרש"י (קא. ד"ה אבל) משמע שכחו ברשות הרבים — דאורייתא. ואף על פי כן בכרמלית לא גזרו כשאינו שופך באופן ישיר. [ואפשר דוקא בספינה שבים לא גזרו, כמו שכתבו התוס'].

ואולם התור"ד כתב שכחו ברשות הרבים לא אסור אלא מדרבנן, והיא הסיבה לכך שלא גזרו בכרמלית, שהיא כגזרה לגזרה. וכן נקט מסברת עצמו הגר"י ענגיל (ב'גליוני הש"ס' לעיל עה:). ואולם ב'הר צבי' (שם) האריך להוכיח מכמה מקומות שלענין שבת אנו נוקטים 'כחו כגופו' לכל דבר.

(אכן נראה שסברת הרי"ד שפוטר, לא משום שכחו לא נידון כגופו, (והלא הזורק באלכסון כלפי מעלה, וירד ועבר ד' אמות — לא שמענו מי שיפוטרו). אלא משום ששופך מים על ידי שינוי, כגון על דופן הספינה, ואינו שופך באופן ישיר לים. סברה זו מוזכרת בפסקי ריא"ז, (שבדרך כלל הולך כשיטת זקנו, הרי"ד. אם כי יש מקום לפרש דבריו אחרת, לא משום 'שלא כדרך' פטר, אלא משום היכר, שמשנה מדרכו הרגילה, ובכך הוא זכור שאסור להוציא לכרמלית דעלמא).

ואולם ישנם אופנים ששופך על ידי כחו, וכך היא דרכו. ובאופנים כאלו ברשות הרבים יתחייב. אך נראה שמכל מקום לענין כרמלית לא חילקו חכמים בדבר וקבעו להיתר על ידי 'כחו', גם כאשר אין לפטור משום סברת 'שלא כדרך'. וכן משמע להלן קמא. לענין השוהה במים והם נעים מכחו).

*

'ספינות קשורות זו בזו — מטלטלין מזו לזו. אם אינן קשורות אף על פי שמוקפות — אין מטלטלין מזו לזו' —

דבר זה אמר תלמיד אחד לפני ר' בנימין בעל 'אמתחת בנימין' בשם דרשן אחד, ונהנה ר' בנימין מאד:

וכן משמע מהריטב"א, (ומה שכתב שם 'וכדפרש"י' צ"ב). וכן הביא החזו"ן-איש (סב, יג) מהרשב"א שנקט כן כהנחה פשוטה. (וע"ש בבאור דעת התוס'). ובשפת-אמת (בע"ב) צדד, שאף לדברי התוס' מידי ספק לא יצא הדבר. ועע"ש.

ב. היתה החוליה בעצמה גבוהה עשרה, אעפ"י שאין בה מקום רחב ארבעה טפחים — חייב, שהבור מצטרף עם החוליה לרוחב ארבעה, מפני שניתן להניח על גבה דף רחב ולהשתמש עליו. אבל אם אין בחוליה בעצמה גובה י' — אין חייבים עליה אם אינה רחבה ד' (עפ"י תוס' כאן ובסוכה ד:); ואולם כמה ראשונים הביאו מהירושלמי, שאין הבור משלים לחוליה לרוחב ארבעה אלא אם העומד מרובה על החלל, אבל אם החלל מרובה — לא. וכן פסק הרי"א ויעוד. ולדעת התוס' נראה שלא אמר הירושלמי אלא לענין להחשיב הבור כחורי רשות היחיד, אבל החוליה עצמה, היות ויכול להניח דבר ולהשתמש, לעולם נידונית כרה". עפ"י הנצי"ב. וע"ע: ט"ז או"ח שמה סק"ב; הדושי הגר"ה הלוי שבת יד, א.

ב. עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה, וזרק מרה"ר ונח על גבו — רב מרדכי נסתפק בדבר, שמא ייפטר מפני שהחפץ בא ממקום פטור (— למעלה מ' טפחים) לרשות היחיד.

ואף על פי שלא נח במקום פטור, מכל מקום אינו בא לרשות היחיד מכח עקירה ראשונה באופן ישיר אלא מכח כחה, שכשהגיע למעלה מ' החל לרדת באלכסון לרה"י, והרי יש הפסק בין עקירה ראשונה להנחה. עפ"י תוס'. ובעל המאור נקט שספקו של רב מרדכי אמור בכל אופן, גם כשנח מכח עקירה ראשונה ממש, וכתב שיש כמה ברייתות ומימרות שנקטו לחייב, ולא שמען רב מרדכי. והרמב"ן בחידושו פירש שהספק אמור רק בעמוד עשרה ברשות הרבים, לפי שהוא עומד במקום פטור, ואין האויר נידון כרשות היחיד אלא בחצר המוקפת מחיצות ולא בעמוד. (פירוש נוסף בסוגיא — ב'פני יהושע).

רבה ורב יוסף ואב"י פשטו לרב מרדכי את ספקו, שחייב — ולא קיבל. ולהלכה יש לנקוט כדברי כל האמוראים, לחייב (ראשונים).

מבואר בגמרא שחריץ שבעמוד, שהוא למטה מ' טפחים — דינו כרשות היחיד, כשאר חורי רשות היחיד. ומפני שרוב העמוד גבוה עשרה, לכך השקעים שבו נידונים כחורי רה"י, אבל אם הרוב משוקע, אין השקעים נידונים כרה"י (עפ"י חזו"ן איש סב, יג).

ג. הסיקו (עולא; רבי יוחנן), כותל ברה"ר גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה, ומוקף לכרמלית ועשאה לרשות היחיד, הזורק ונח על גביו חייב — לאחרים הוא מהוה מחיצה, לעצמו לא כל שכן?! וכל שכן אם הוא מקיף לרה"ר ועשאה רשות היחיד, פשוט שמהוה מחיצה כלפי עצמו, שהרי הועיל לעשות את רה"ר לרה"י (תוס').

דפים צט — ק

קלו. מה הדין במקרים דלהלן?

א. בור תשעה ועקר ממנו חוליה והשלימו לעשרה.

ב. בור עשרה ונתן לתוכו חוליה ומיעטו.

ג. זרק דבילה ברשות הרבים ד' אמות ונדבקה על פני הכותל.

- ד. זרק דף ועל גביו חפץ, ונח על גבי יתדות.
- ה. בור ברה"ר עמוק עשרה ורחב שמונה, וזרק מרה"ר מחצלת וחילקו.
- ו. בור ברה"ר עמוק עשרה ורחב ארבעה, והוא מלא מים או פירות — וזרק חפץ לתוכו.
- א-ב. שאל רבי יוחנן: בור תשעה ועקר ממנו חוליא החוצה, ובכך השלימו לעשרה — מהו, עקירת חפץ ועשיית מחיצה בבת אחת באו ומתחייב בכך, או פטור; —
- אם תמצי לומר שפטור, כי לא היה בבור עשרה טפחים מעיקרא, מה הדין בבור עשרה שנתן לתוכו חוליה ומיעטו — הנחת חפץ לסילוק מחיצה בבת אחת באו ומתחייב, או לא. ולא נפשט הספק.
- ומבואר בהמשך הגמרא, שלאביי פשוט הדבר שפטור, כי בשעת ההנחה בטלה מחיצת עשרה, הלכך אין זו הנחה המחייבת.
- יש אומרים שהמניח חוליה בידו וגופו בתוך הבור — ודאי חייב, שהרי כשמגיע סמוך לג' טפחים לקרקע — מתחייב, הגם שמחיצות הבור עדיין לא נתמעטו. ויש חולקים.
- ג. זרק דבלה שמנה ברשות הרבים ונחה בפני כותל, בתוך גובה עשרה טפחים לקרקע — חייב, כדין זורק ד' אמות ברה"ר.
- לרש"י רמב"ן ועוד, חייב אף בד' אמות מצומצמות, כי הדבלה אינה מתבטלת לכותל להיותה חלק ממנו, הלכך אינה ממעטת מד' אמות והרי נחה על גבי מקום המרוחק ד' אמות. והתוס' סוברים שפטור, שהרי היא אגודה בתוך ד', ואינו חייב אלא כאשר הדבלה כולה חוץ לד' אמות (וכן פסק הרי"א). ע"ע בבאור שיטת רש"י, בספר ברכת מרדכי ח"א לב, ח.
- ד. זרק דף וחפץ על גביו, ונח על גבי יתדות (באופן שנעשה על ידי כך 'רשות היחיד') — תלוי הדבר בשאלת רבי יוחנן דלעיל, בעקירת חוליה, שהרי הנחתו באה כאחד עם עשיית הרשות. ואולם גם אם ננקוט שפטור, נסתפק רבא שמא יתחייב על הנחת החפץ, כי אי אפשר שהחפץ לא יוגבה מעט ואחר כך ינוח, נמצאת הנחתו מאוחרת לעשיית הרשות. 'תיקן'.
- ה. בור ברה"ר עמוק עשרה ורחב שמונה — דינו כרשות היחיד. זרק לתוכו מחצלת — חייב. חילקו במחצלת — אביי פטר, כי המחצלת מבטלת את המחיצה בשעת הנחתה, שהרי כשחילק הבור במחצלת, שוב אין ארבעה טפחים רוחב בכל צד. ואמרו בגמרא שלדעת רבי יוחנן אין המחצלת מבטלת מחיצה, [ובחולית בור בלבד נסתפק לפטור, לא במחצלת].
- א. הרשב"א פירש שמדובר כשנתכוין לעשות מחיצה בבור במחצלת זו, ובכך הוא מבטלה לבור, אבל לא נתכוין לכך, אינה ממעטת את הבור, וכמו מחצלת שזרקה, שאינו מבטלה ואינה ממעטת.
- ב. הרמב"ם פסק לפטור, וכן נקט המאירי הרא"ה והריטב"א, כאביי שהוא בתרא, [וגם יתכן שלאמיתו של דבר רבי יוחנן אינו חולק. עפ"י מאירי]. ויש פוסקים שחייב.
- ו. אמר אביי: מים אינם מבטלים מחיצות, כלומר אינם ממעטים משטח הבור, הלכך הזורק לתוך בור מלא מים — חייב, כמניח ברשות היחיד. וכן הוכיחו מדברי רבי שמעון בברייתא. לעומת זאת פירות ממעטים משטח הבור ומבטלים מחיצה.

- א. התוס' צדדו, דוקא פירות מרובים ותבואה רבה רגילים לבטלם בבור, אבל דבר מועט אינו ממעט משטח הבור.
ונחלקו הראשונים בדבר; יש אומרים שמדובר כאן כשביטל הפירות שם, שיישארו בבור. ויש מפרשים אפילו לא ביטלם — מבטלים את המחיצות לפי שאין המחיצות ניכרות על ידי מילוי הפירות (ערשב"א).
- ב. עוד כתבו התוס' (עפ"י עירובין עח:): אפילו שהפירות ממעטים — אסור מדרבנן לזרוק לתוכו, כי חכמים החמירו לדון כל דבר הניטל בשבת שאינו ממעט.
- ג. כתב הר"ד: לדעת רבי יוחנן פירות אינם מבטלים מחיצה ולא ממעטים משטח הבור.
- ד. עוד כתב הר"ד (בתוספותיו). וע"ע בפסקיו: זה שמים אינם מבטלים מחיצות — דוקא בדבר השוקע, אבל זרק דבר שהוא צף עליהם, נידונים כפירות. והריא"ז נטה מחילוק זה, וכ"מ במאירי. וכן מבאר מדברי הרמב"ם (יד, כג), שמדובר כאן בדבר צף. וכבר בארו אחרונים, שלשיטתו הנתח חפץ מעל מים מחייבת — ע' חזון יחזקאל (בחיידושים לדף ה ולדף ק); קהלות יעקב שבת ח.

דף ק

- קלז. א. מדרון ותל — אימתי הם מהוים מחיצה המגדרת רשות היחיד?
ב. זרק לתוך ד' אמות ונתגלגל ברוח חוץ לד' אמות, או להפך, זרק לחוץ ונתגלגל פנימה — מה דינו?
ג. זרק חפץ בשוגג ברשות הרבים ד' אמות ונזכר קודם שנח — מה דינו?
ד. מה דינו של הזורק בים ארבע אמות או ברקק מים, או זורק מן הים ליבשה או לספינה ולהפך?
ה. כיצד ממלאים בשבת מים מן הים לספינה? כיצד שופכים מן הספינה לים?
- א. מדרון / תל המתלקט (= מצטבר ונערים) עשרה טפחים גובה במשך ארבע אמות — אותו שיפוע מהוה מחיצה גמורה, ונעשה התל רשות היחיד, והוא הדין למדרון שבתחילת מבוה הפתוח לרשות הרבים — אין צריך לחי או קורה להתירו. אבל שיפוע מתון יותר, כגון עשרה טפחים במשך חמש אמות — אינו מהוה מחיצה, שהילוכו נוח.
- א. הריטב"א צדד שלרבי חנינא בן גמליאל צריך מדרבנן לחי או קורה למבוי להתירו.
ב. תל שהוא מתלקט בתחילתו לפי חשבון שיפוע של עשרה לארבע, ואחר כך שיפועו מתמתן, ושוב נזקף יותר, באופן שאם מודדים מראשו ועד רגליו הריהו מתלקט עשרה מתוך ארבע — החזו"א (סה, סב ע) דן להוכיח שאם הקטע המתון נמשך שלשה טפחים, אין לצרף את שני המדרונות הזקופים, ואין כאן מחיצה. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב צ) נקט שאם הקטע המתון אין נוח תשמישו, שאין אנשים הולכים שם בקלות, אינו מבטל המחיצה. ע"ש מלתא בטעמא, ועוד פרטים.
- וע"ע בחזו"א שם, שדן מהיכן מתחילה 'רשות היחיד' בתל. וע"ע בחדושי הגר"ח על הרמב"ם — שבת יד, ט.

- ב. זרק לתוך ד' אמות ונתגלגל חוץ לד' אמות — פטור.
ודוקא אם נח משהו בתוך ד' (לרבי יוחנן), או על כל פנים שפסק כחו של הזורק תוך ד' אמות, ומחמת הרוח נתגלגל הלאה (לרבי חלקיה בר טוביה), אבל בלאו הכי — חייב, שהרי נח חוץ לד' אמות (עפ"י תוס'). ואולם אם נתכוין שינחה תוך ד' ונח חוץ לד' — אף אם לא נח באמצע פטור, לרבא (עג). שהלכה כמותו כנגד אביי.

זרק חוץ לד' אמות ונתגלגל לתוך ד' אמות — חייב. ואמר רבי יוחנן, וכן שנינו בברייתא: והוא שנח חוץ לד' אמות על גבי משהו.

או שעכבתו הרוח בתוך ג' טפחים לקרקע (עפ"י רש"י ותוס'). והריטב"א כתב: דוקא אם נח על גבי משהו ממשי, ולא באויר.

ג. זרק בשוגג ד' אמות ונזכר קודם שנח החפץ — אם זרק תוך ג' טפחים סמוך לקרקע, ונח החפץ משהו עד שזכר — חייב, שכבר נעשתה ההנחה קודם שזכר. אבל אם לא נח משהו (על הקרקע (ריטב"א). ולפרש"י ותוס': אף באויר הסמוך לקרקע) עד שזכר — רבא אמר פטור.

[לרב חלקיה בר טובי (צו.) חייב בתוך ג' אפילו לא נח.

ויש דעה שאם מגלגל על הארץ אין צריך הנחה על גבי משהו. (כן נקטו התוס' לעיל פ. בדעת רבי יהודה. ולא כן נקטו התוס' כאן. ובכל אופן אפשר שהלכה כחכמים ולא כרבי יהודה. עפ"י חזו"א סב,ד. ויש שדייקו כן מדברי רש"י. עפ"י רעק"א; אבני נזר או"ח רמ"ה ועוד).

ולמאן דאמר 'קלוטה כמי שהונחה דמי', אפילו זרק למעלה מג' ולא נח באויר — נתחייב מיד בכניסת החפץ לאויר הרשות].

לפי תירוץ אחד בתוס' (בעירובין צח:), לא הצריך רבא הנחה על גבי משהו, אלא כשבא החפץ

מלמעלה אל תוך ג', אבל אם מתחילתו לא הוגבה משלשה טפחים — אין צריך הנחה. ואין

במשמע כן ברש"י ותוס' כאן (ע' חזו"א סב,כג ד).

ד. הזורק בים ד' אמות — פטור, שהים דינו כ'כרמלית'. וכן הזורק מן הים ליבשה (רשות הרבים) או לספינה (רשות היחיד) ולהפך — פטור. [ונחלקו אמוראים האם שטח פני המים, ולמעלה ממנו עשרה טפחים, דינו ככרמלית, או רק עשרה טפחים גובה מקרקעית הים הם ככרמלית, אבל למעלה מכך — מקום פטור הוא, כדלהלן].

לדעת רבי שמעון, אם יש בתוך הים שקע בעומק עשרה ברוחב ארבעה — הרי זה רשות היחיד, והזורק מאיסרטיא לתוכו — חייב. וחכמים חולקים.

רקק מים פחות מעשרה טפחים בעומק, שרשות הרבים מהלכת בו, אפילו הרבים מהלכים שם רק על ידי הדחק, הן בימות הגשמים הן בימות החמה — הזורק לתוכו ד' אמות חייב, שדינו כרשות הרבים. ואין חילוק אם הוא גדול מד' אמות או קטן, ואפילו הרבה פוסעים מעליו ואינם דורכים בתוכו — כיון שהרבים בוקעים בו, אמר רב אשי שחייב. [וכן אמר לענין דף שבגשר שנעקר מחיבורו והוא מתנדנד, אעפ"י שהרבה פוסעים מעליו, דינו כרה"ר].

ה. הבא למלאות מים מן הים / הנהר לספינה —

רב הונא אומר: מוציאים הימנה זיו כלשהו, וממלא. טעם הדבר, כי בכל מקום שספינה (גדולה) מהלכת בו, יש במים עומק עשרה, הלכך סובר רב הונא ששטח פני המים נידון כמקום פטור, כיון שהוא למעלה מעשרה טפחים מהקרקעית, ואין כרמלית למעלה מעשרה, הלכך מצד הדין מותר לשאוב משטח פני המים לספינה, אלא שהצריכו לעשות היכר בדבר, ולכך מוציא זיו כלשהו כדי למלאות.

א. אין התר למלאות אלא באופן שלא ישקיע הכלי לתוך עשרה טפחים לקרקעית, כי אז הלא

נמצא מוציא מכרמלית לרשות היחיד. (ראשונים). ודוקא לחכמים דלהלן, אבל לרבי יהודה מותר

בהיכר זיו, שהרי מעביר דרך מקום פטור (מהרש"א).

ב. אין התר אלא בזיו כלשהו, אבל אם הוא רחב ארבעה, הרי הוא 'כרמלית' ואין תקנה לשאוב מעליו, שהרי אסור להכניס ממנו לרשות היחיד ('חדושי הר"ן). ומדבר באופן שאין מחיצות, אבל אם עושה לו מחיצות — מועיל, כרוב חסדא ורבר"ה. ויש סוברים שאף ללא מחיצות מועיל).
רב חסדא ורבה בר רב הונא אומרים: עושה מקום רחב ארבעה (עם מחיצות קטנות (רש"י) או מחיצות עשרה (תוס'). ויש אומרים שאין צריך מחיצות כלל. וכן פסק השו"ע (שנה, א). ויש מחמירים. ע' באור הלכה (שם) וממלא, כי הם סוברים ששטח פני הים דינו ככרמלית, כי המים נידונים כקרקע סמיכה, הלכך אין התר אלא כשממלא מים מהמקום שמתחת למחיצות.

א. הלכה כרב חסדא וכרבה בר רב הונא, שרבים הם לעומת היחיד (רי"ף).
ב. ב'חדושי הר"ן' הביא שגודל הדף הוא ארבע על ארבע אמות, שלא כפי המבואר בגמרא ובפוסקים. וצ"ע. וכיו"ב כתב גבי תל המתלקט עשרה בתוך ארבע, שפחות מארבע אמות אינו רה"י, אעפ"י שהוא רחב ארבע בתחתיות, וצ"ע"ג, הלא רה"י דיה בארבעה טפחים.
ג. מלשון רש"י (בד"ה ארעא סמיכתא) יש לשמוע שגם המים העמוקים מעשרה טפחים — דינם כרמלית, וב'חדש האביב' צידד בזה, שכיון שמודדים מפני המים יש לומר שאין כרמלית תופסת בעומק עשרה.

היתה הספינה עמוקה בתוכה פחות מ' טפחים — אינה רשות היחיד, ומותר למלאות מהים אליה.
היתה הספינה גבוהה ' טפחים מעל פני המים — לרבי יהודה, מותר לטלטל מן הים אליה ללא היכר זיו או מחיצות, מפני שמעביר מכרמלית לרשות היחיד דרך מקום פטור. וחכמים אוסרים (תוס', עפ"י התוספתא). והרמב"ן כתב שגם לרבי יהודה אינו מותר. וכן כתב בתורי"ד.
ועל ידי היכר זיו מותר לדברי הכל, ואף לפי מה שאנו פוסקים כרב חסדא ורבה בר ר"ה — לפי שמעביר דרך מקום פטור (עפ"י פוסקים או"ח שנה, א. וע' חו"א קג, יז).
גם במקום שאסרו לטלטל מן הים אליה, התירו לשפוך מן הספינה לים באופן שמשליך השופכים על דופן הספינה ואינו שופכם ישירות לים, ש'כחו' בכרמלית — לא גזרו. (— בספינה, שאין חשש ל'כחו' ברה"ר, אבל בגזוזטרא שעל פני המים גזרו 'כחו' בכרמלית אטו רשות הרבים. עפ"י תוס').
אינו שופך אלא על עובי הדופן ולא על פני הדופן — שהרי הוא כרמלית, ועוד שאסור להושיט הכלי לכרמלית (חזון איש קג, יח).

הזורק ד' אמות בכותל, ודין 'חוקקין להשלים' — מבואר לעיל ז.

דף קא

- קלח. א.** ביציות (סירות קטנות) — האם דינם כרשות היחיד ומותר לטלטל בתוכן, אם לאו?
ב. נעץ קנה ברשות הרבים ובראשו טרסקל; עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה ואין בעיקרו ארבעה — מה דינם?
ג. האם מחיצה התלויה באויר מתרת?
ד. האם מותר בשבת להעביר חפצים מספינה לספינה?
ה. מחיצה הנעשית בשבת — האם שמה מחיצה אם לאו?
א. אמר רב הונא: אותן ביציות של מישן, אין מטלטלים בהן אלא בתוך ארבעה טפחים, שאעפ"י שיש להן מחיצה עשרה, אין דינן כרשות היחיד. ודוקא כשאין בתחתיתן — פחות משלשה טפחים לקרקעית — רוחב ארבעה, אבל יש שם רוחב ארבעה — מותר.